

Ulf Borelius: *Källkritik och befrielseologi. Ett bidrag till forskningen kring befrielseologins uppkomst. Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi. 50 sid. Sociology of Education and Culture Research Reports. Nr. 31. Uppsala 2004.*

Vi har hört det förut, att Gustavo Gutiérrez är befrielseologins fader. Att ingenting kan vara mer felaktigt har Ulf Borelius påvisat i sin källkritiska forskning av material som finns arkiverat i Instituto San Bartolomé de Las Casas i Lima, Peru.

Borelius är doktorand i sociologi vid Göteborgs universitet. I sin senaste rapport om befrielseologi för han oss genom bokhyllor och gamla kuvert med föreläsningmaterial från 1960-talet. Han har funnit anteckningar från den paraguayanske teologen och sociologen Gilberto Giménez. Efter ett idogt efterforskande finner Borelius att Giménez diskuterade relationen mellan befrielse och frånsning åtminstone året före Gutiérrez «banbrytande» föreläsning i peruanska Chimbote (juli 1968). Borelius påvisar att Gutiérrez inte ens använde sig av begreppet befrielseologi i denna föreläsning. Det är endast den friserade historieskrivningen som går i Gutiérrez egna ledband som vill ha det så. Med övertygande klarhet visar Borelius att Chimboteföreläsningen snarare var en föreläsning om utvecklingsteologi, och att den uppgivna titeln är en efterhandskonstruktion. Den faktiska Chimboteföreläsningen *Teología del desarrollo* [Utvecklingsteologi] kom i tryck 1969 och först då med titeln *Hacia una teología de liberación* [Ett bidrag till befrielseologi].

Sociologen Borelius tolkar sina forskningsresultat som att Gutiérrez vill försvara sin plats i det kyrkliga fältet, vilket Giménez aldrig brytt sig om att göra. Att Gutiérrez lyckats befästa sin position kan avläsas i de flesta översiktsarbeten om befrielseologi.

Vad Borelius påvisar är att det inte finns en ensam grundare till befrielseologin, utan att det var många som var med vid «starten». Dit hör t.ex. den protestantiske teologen Rubem Alves. Han disputerade vid Princeton Theological Seminary (1968). I sin avhandling använder Alves begreppet befrielseologi, möjligen inspirerad till detta av sin handledare Richard Shaull. Denna uppgift nonchaleras av Gutiérrez. Att det även i detta fall kan vara svårt att upptäcka desinformationer beror på att när Alves avhandling trycktes i större upplaga 1969 utgavs den inte med disputationstiteln *Towards a Theology of Liberation*. Förläggaren valde den då mer säljande titeln *A Theology of Human Hope*, varför den också har räknats till hopets teologi.

Det som Borelius tidigare försökt att visa har för honom fått sin bekräftelse. Befrielseologins upp-

komst kan inte förläggas till de fattiga, utan finns att söka i universitetsvärlden. Under 1960-talet arbetade Gutiérrez som rådgivare i den peruanska studentrörelsen UNEC och det var där hans befrielseologiska idéer växte fram. Den fråga som stod överst på dagordningen gällde den katolska kyrkans fortsatta närvaro och funktion i universitetsvärlden. Strategin att göra gällande att befrielseologin uppstod bland de fattiga används likväl av Gutiérrez. Detta har givit honom kyrkligt inflytande och framför allt en särskild auktoritet att fortsätta definiera vad som är befrielseologi.

Till befrielseologins historia hör att det redan i början på 1960-talet talades om teologi som reflektion över praxis. I Borelius rapport finner jag den linje som annars förknippas med befrielseologen Juan Luis Segundo. Uruguayanen Segundo förlägger befrielseologin ett decennium tidigare än vad Gutiérrez gör. Segundo använde sig av ideologikritisk metod för att komma till rätta med en förtryckande *status quo* i samhället. Han har inte heller gömt undan universitetets betydelse för framväxten av befrielseologi. Segundo ansåg att en förändring av befrielseologin ägde rum under mitten av 1970-talet. Han pekade ut bl.a. Gutiérrez bok om de fattigas makt som exempel på lågvattenmärke för befrielseologi.

Med Borelius rapport får vi konstatera att skribordsteologerna är fler än vi tidigare anat.

Hans Damerou

Jacques Dupuis, S.J.: *Christianity and the Religions. From Confrontation to Dialogue, övers. Phillip Berryman. 275 sid. Orbis Books/Darton Longman & Todd, New York/Maryknoll 2001.*

Jesuiteologen Jacques Dupuis är professor emeritus i systematisk teologi vid det påvliga universitetet Gregoriana i Rom och professor vid Vidyajoti College of Theology i New Delhi. Redan detta antyder att Dupuis' religionsteologiska uppfattningar starkt bestäms av mångåriga erfarenheter i hinduismens vardagliga och akademiska livsmiljöer.

Mot slutet av 1990-talet fick Dupuis svårigheter med Troskongregationen under dess sekreterare kardinal Ratzinger. Kritiken gällde Dupuis' *Toward a Christian Theology of Religious Pluralism* från år 1997. Profilerade uppfattningar om religionsdialoger, främst med hinduism, ledde till heresianklagelser. Den senaste boken, *Christianity and the Religions*, fördjupar och förtydligar de anfäktade positionerna.

Tre teologiska perspektiv, hävdar Dupuis, är centrala för religionsdialogen: Jesu budskap, den tidiga kyrkans trosliv och världsreligionernas läror, historia